

En henvendelse fra sognepræst, dr. Christian Kalkar til menighederne i Gladsaxe og Herlev

Af C. Rise Hansen

For snart mange år siden fandt jeg i en bogkasse et samlerbind med forskellige småtryk. Herimellem var en trykt henvendelse på to sider med overskriften:

En kærlig og venlig Opfordring
til
Gladsaxe og Herlev Menigheder
fra
deres Sjælesørger.

Denne tarvelige lille tryksag uden angivelse af trykkeri er næppe bevareret mange steder. Jeg har forgæves eftersøgt den i Gladsaxe-Herlev sognekalds arkiv. Måske eksisterer den kun i det eksemplar, der er kommet mig i hænde; men den fortjener nok at blive kendt, idet den viser en side af Kalkars indsats som sognepræst, der ikke ellers fremtræder tydeligt.

Christian Andreas Herman Kalkar var 27. marts 1843 blevet udnævnt til sognepræst i Gladsaxe-Herlev embede. Hidtil havde han været adjunkt, sen. overlærer ved Katedralskolen i Odense, men fik ved indgriben fra Kong Christian VIII eller måske især dennes dronning Caroline Amalie det store og særdeles vellønnede embede, hvor der dog var ringe åndeligt liv.

Kalkar erindres i dag nok mest på grund af sine litterære arbejder og sit arbejde for ydre mission. Som sognepræst samlede han sig især om søndagsgudstjenesten, men han har med sin kendte nidkærhed og pligtfølelse naturligvis udført alle de kirkelige handlinger. Derimod synes han ikke at have haft selskabelig samkvem med sognets beboere udover ganske få tilfælde og er næppe uden opfordring gået på husbesøg. Til gengæld var han ivrig for, at hans arbejde i studerekammeret skulle komme hans sognebørn til gode gennem bibellæsninger, fastepredikener, foredrag m.v.; hans interesse for ydre mission gav sig udslag i kirke- og missionshistoriske foredrag; han har også omend ikke i større udstrækning deltaget i gudelige forsamlinger. Derimod aflagde han talrige besøg i skolerne. Så meget kort fortalt om Kalkars forbindelse med sine sognebørn.¹ Et supplement, der ikke har været kendt tidligere, giver ovennævnte lille tryksag, som Kalkar skrev i sin præstegård 12. marts 1855 med en opfordring til sognebørnene.

Kalkar sad selv i et vellønnet embede og havde tidligere, som det fremgår af tryksagen, ikke forgæves henvendte sig til menighederne. Nu gør han det i foråret 1855 i en meget besværlig tid for arbejderne på grund af vinterens strengthed og de høje priser på levnedsmidler.

Rigsdagen havde ganske vist ved lov af 15. febr. 1855 bemyndiget kommunalbestyrelserne til ved overordentlig understøttelse at hindre dyrtidens tryk på de uformuende. Det er den lov, Kalkar omtaler som »Dyrtidsloven«. Ved den fik også sogneforstanderskaberne på landet indtil 30. nov. 1855 mulighed for at yde overordentlig understøttelse til dem, der ellers på grund af dyrtiden måtte antages at blive trængende til understøttelse af fattigvæsenet (lovens § 1); det fastslås udtrykkeligt i lovens § 4, at den i dette øjemed ydede hjælp i ingen henseende blev at betragte som fattigunderstøttelse. Loven gentoges iøvrigt 15. jan. 1857 og udvidedes da til at gælde indtil udgangen af 1857.

For Kalkar er den ved loven givne mulighed for at påligne de mere velstående bidrag til de trængendes forsørgelse ikke tiltalende; han skriver da i sin henvendelse, at han *for sin del altid* har haft den overbevisning, at der er større velsignelse ved en menigheds frivillige gaver, end ved det, som fremkommer af tvang.

Kalkar skrev sin henvendelse mandag 12. marts 1855 og med tanke på, at den følgende søndag var Midfastesøndag med evangeliet efter daværende (1.) tekstrække om bespisningsunderet med de 5 bygbrød og to fisk efter Johannes-evangeliets 6. kapitel 1.-15. vers.

Kalkar ville benytte dette »deilige Evangelium« til at opfordre *Enhver*, som *kan* give noget, til at yde sin skærv til de mange trængende i sognet, hvorfor han ville lade *bøsser gaae* om i kirken til at indsamle menighedens *frivillige gaver*. Dem, der ikke ville eller ikke kunne komme i kirke, men dog ville være med at betænke deres fattige medbrødre, bad han sende gaver af penge eller fødemidler til præstegården. Kalkar ville tage en agtet mand af hver by til medhjælper og uddele efter bedste skøn.

Den trykte henvendelses ordlyd er denne:

»Det er en meget besværlig Tid for dem, som kun have deres Arme at stole paa. Vinterens Strængthed og de høie Priser paa Levnetsmidler trykker navnlig den tro og flittige Arbejder, der enten ikke kan eller ikke vil ty til Fattigvæsenet, og mange af vore Brødre staae i Fare for at forarmes. Vi vide vel at Sognene ved Dyrtidsloven ere blevne bemyndigede til at paaligne de mere Velstaaende et Bidrag til de Trængendes Forsørgelse; *jeg for min Deel* har *altid* haft den Overbeviisning at der er en større *Velsignelse* ved en Menigheds *frivillige* Gaver, end ved det, som fremkommer af Tvang; thi »hvo som forbarmer sig over

den Ringe, han laaner *Herren* og *Han* skal betale ham hans Velgjerning« (Ordsp. 19,17), og jeg mener, at Herren er en Skyldner, som er værd at have, og Betalingen er den, »at Herren elsker en glad Giver« (2. Cor. 9,7).

På Søndag, *Midfastesøndag*, have vi det det deilige Evangelium, i hvilket fortælles, hvorledes vor Herre Jesus Christus ynkedes over de Mange »som havde intet at æde« og tog af sit Forraad og bispiste Hungrige. Jeg vil benytte dette Evangelium, mine kjære Sognebrødre og Søstre! til at opfordre *Enhver*, som *kan* give Noget, til at yde sin Skjærv til vore mange Trængende i Sognet og derfor lade **Bøsser gaae** om i Kirken til at indsamle Menighedens *frivillige Gaver*. Dem, som ikke kunne eller ikke ville komme i Kirke, men dog ville være med at betænke deres fattige Medbrødre, beder jeg at sende deres velvillige Gaver af Penge eller Fødemidler i Præstegaarden; jeg skal tage en agtet Mand af hver By til Medhjælper og uddele efter bedste Skjønnende; »men hver give, eftersom han har sat sig for i Hjertet, ikke med Fortrædenhed og Tvang« (2. Cor. 9,7), og de, som selv ere fattige, kunne dog ved deres Skjærv betænke dem, som ere endnu fattigere, og saaledes efterligne vi den Herre, der ved sin Velsignelse gjør, at det *Lidet bliver til meget*.

Dyrekjøbte Venner! Lader os kjærligen forene os til dettte godgjørende Øiemed og erindre, at »den, som stopper sit Øre for den Ringes Raab, han skal og raabe og ikke bønføres« (Ordsp. 21,13), at »hvo som giver den Arme, han skal ikke have Mangel« (Ordsp. 28,27), at det ikke er mueligt »at Guds Kjærlighed kan være i nogen, som seer sin Broder lide Mangel og lukker sit Hjerte for ham« (1.Joh. 3,17). Derfor modtager med Venlighed eders Sjælesørgers Opfordring, »at komme dem ihu der lide ilde, som de, der selv ere i Legemet« (Hebr. 13,3). Jeg har ved forskellige Anledninger ikke forgjæves henvendt mig til eder; »jeg kjender eders Redebonhed« (2. Cor. 9,2) og er vis paa at I ogsaa denne Gang ikke vil lukke Hjerte og Haand for denne Bøn paa Søndag eller, naar I ellers ville at give frivillige Gaver til vore trængende Arbeidere, for at »Besørgelsen af dette Sammenskud ikke blot kan afhjælpe vore Brødres Trang men bære rig Frugt ved mange Taksigelser til Gud« (2. Cor. 9,12). Saa bliver *Midfastesøndag* en ret *Festdag* for denne Menighed, thi det er den rene og ubesmittede *Gudsdyrkelse* at ihukomme Enker og Faderløse i deres Trang.

Gladsaxe Præstegaard d. 12te Marts 1855

Kalkar

Note

1. Om Kalkar som sognepræst se Niels Bundgaard: Dr. Christian Kalkars Betydning for dansk Kirkeliv og Missionsvirksomhed (Teologiske studier nr. 12), Kbh. 1951, især s. 54-87.

Fhv. arkivar Rise Hansen
Mågevej 19
4000 Roskilde